

givenheds- og mentalitetshistoriske); sluttelig er der så de nævnte receptionsanalyser af Jesper Olesen (»Frihedens forår«), Hanne Knudsen og Henrik Strunge (om en video om Poul Geleff) og Claus Ladegaard (»Christabel«).

Som en introduktion ikke mindst til

den visuelle historieformidlings problemer er det en interessant bog, som undervisere sikkert kan have nytte af at konsultere. Der afsluttes med en god (selektiv) bibliografi.

Jens Chr. Manniche

SLESVIG OG HOLSTEN

Helga Öhberg-Rossi (Hg.): *Das Flensburger Rentenbuch von 1508*. (Schriften der Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte nr. 42, 1991). 230 s.

Flensborgs rentebog fra 1508 er at betragte som en skyld- og panteprotokol, der registrerer byens ejendomme og opregner den gælds- og rentebyrde, der påhviler den enkelte ejendom, og tillige de eventuelle panteforpligtelser, den måtte være behæftet med. Denne type oplysninger registreredes i Lybæk allerede før 1300, men i Danmark kendes de dog først fra slutningen af 1500-tallet.

I arkivalisk henseende er Flensborgs rentebog grundlagt allerede 1508 således i særklasse efter dansk målestok. Og så var Flensborgs ældste »Stadsbog« med de ældste ejendomsfortegnelser endda grundlagt allerede 1436, hvilket vidner om den tidlige interesse for denne type oplysninger. Med senmiddelalderens stigende handelsomsætning kunne tilgangen til møntmetal dårligt imødekomme det øgede mønt- og omsætningsmiddelbehov. Resultatet blev stadige møntforringelser og øget kreditøkonomi. Ved lånetransaktionerne måtte huse, boder og grunde yde kredittsikkerhed, men så var det væsentligt, at man et sted kunne få oplyst, hvor meget disse værdier i forvejen var behæftede.

Oprindeligt har man protokolført disse oplysninger i kronologisk rækkefølge, men fordelen ved at kontere for hver ejendom for sig efter et eller andet topografisk system var så indlysende, at det hurtigt trængte igennem. Men de få linters plads, der var forbeholdt hver ejendom i de gamle grundbøger, blev snart for trangt til at klare de stadig hyppigere kredittransaktioner, der skulle registreres.

I Flensborgs rentebog fra 1508 er der afsat en hel side pr. ejendom, så det er helt klart, at man har haft en langsigtet planlægning for øje til at løse det vanskelige registreringsproblem med de mange prioritetslån og kreditbehæftelser. Rentebogen er da også ført helt frem til ca. 1640, og det er noget af en »moppedreng«: 469 sider, lidt større end A4-format både i bredden og længden, 9 cm tyk, indbundet i to læderbetrukne træplader i smukt rødbrunt læder. Det er en ganske fornem indbinding, antagelig foretaget i Lybæk, men protokollen er i papir, ikke i det dyrere pergament, man anvendte tidligere.

Husene er identificerede ved ejerne ved første låntagning, ofte tillige ved senere ejere. Gadenavne og husnumre mangler, men rækkefølgen illustrerer alligevel en rundvandring i bytopografien, der nok lader sig følge. Långiverne var – navnlig i den tidligste periode –

ofte gejstlige stiftelser og institutioner, senere tillige magistraten, borgere og udenbys kapitalejere.

I H.C.P. Sejdelin: *Diplomatarium Flensburgense* I nr. 108 s. 418-447 er gengivet byens ældste grundejerfortegnelse fra den forannævnte »Stadsbog« grundlagt 1436, en pergamentsprotokol med 128 blade i stor oktav, hvortil Sejdelin har vedføjlet nogle senere ejendomsbesiddere. Den nye rentebog vil blive et ypperligt supplement til Sejdelines prisværdige forsøg på at afdække Flensborgs middelalderlige ejendomsforhold.

Sejdelin har tillige udgivet protokol over Flensborgs gæld og tilgodehavende 1438-1528 (*Dipl. Flensb.* I nr. 105 s. 476-494) og optegnelser fra nogle af de gejstlige gilders formueplaceringer, f.eks. Nicolaigildets gildebog 1446-1560, knyttet til Sct. Nicolai altret i Vor Frue kirke (*Dipl. Flensb.* I nr. 129 s. 516-532). Med publiceringen af Flensborgs rentebog 1508-ca. 1640 åbnes nu mulighed for tværgående kontrol og sammenstilling af flere oplysninger om lån fra de enkelte institutioner, hvilket må kunne give et langt sikrere overblik over gælds- og prioritetsforholdene i senmiddelalderens og renæssancens Flensborg, og dermed tillige kaste nyt og indirekte lys over byens og de enkelte borgeres position inden for handelen.

Rentebogen af 1508 rummer et meget omfattende navnestof, især fra 1500-tallet, og ejendomsoplysningerne kan tillige give grundlag fra dels sikre, dels formodentlige genealogiske og ægteskabelige forbindelser, der ikke tidligere har været bemærket, hvilket vil være en guldgrube for personalhistorikere at stifte bekendtskab med.

Flensborgs rentebog fra 1508 er en vellykket kildeudgave, der byder læseren eftertragtellesværdige oplysninger. En kortfattet indledning giver en god oversigt over denne type middelalderli-

ge stadsbøgers forekomst specielt i Tyskland og identificerer denne rentebogs forskellige skriverhænder. Registerne over bytopografi, kirkelige og profane institutioner, sted- og personnavne afslutter den anbefalelsesværdige lille bog om Flensborgs 1500-tal.

Poul Enemark

Knud Gether: *Middelalder-familier i Flensborg og Nordfrisland og deres efterkommere i Danmark, Tyskland og Norge. Et bidrag til Sønderjyllands personalhistorie*. 1-2. (Dansk Historisk Håndbogsforlag, 1986-87). 882 + 152 s. + stamtavler A-H med suppleringsstavler.

Dette store og nyttige arbejde dækker slægtsforbindelser tilbage til slutningen af 1300-tallet og spænder over ca. 20 slægtled med omtale af henved 12.000 personer, hvoraf over 800 er egentlig biograferede. I det store bind 1 bringes teksten opstillet efter slægtstabellerne, af hvilke navnlig tabel A og suppleringsstabellerne Aa og Ab er strukturerende for fremstillingen. I bind 2 findes personregister, sagoversigt, rettelser og tilføjelser samt 16 special-slægtstavler. Med bind 2 følger tillige det store slægtstavlebind med tabellerne A-H og suppleringsstabeller, i alt 17 store og mindre slægtstavler. Spredt rundt i bind 1 findes desuden 25 tavler med direkte tilknytning til teksten.

Når det bliver til så mange tabeller, er årsagen, at der hverken er tale om en ane- eller en efterslægtstavle. Selv om Getherfamiliens anetævevsagtens har været udgangspunktet, så er det suppleret med et utal af sidelinier både i horisontal og i vertikal udstrækning. Det er i høj grad værkets styrke, men det rummer også heri kimen til værkets svaghed. Styrken er det let at få øje på. Ved det brede oplæg oprulles hele Flens-